

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نېاشد تن من مېباد بدین بوم و بر زنده یک تن مېباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

گلشن افتخاری
۱۱ می ۲۰۲۵

خطر جنگ هسته‌ای میان هند و پاکستان؛ تهدیدی واقعی یا بزرگ‌نمایی ژئوپلیتیک؟

در بحبوحه افزایش تنش‌های نظامی میان هند و پاکستان، وزیر دفاع پاکستان، خواجه محمد آصف، هوشدار داده است که منطقه جنوب آسیا ممکن است در آستانه ورود به یک بحران بی‌سابقه قرار گرفته باشد. او روز پنجشنبه در مصاحبه‌ای با شبکه تلویزیونی «جیو نیوز» صریحاً اعلام کرد که «خطر بروز جنگ هسته‌ای با هند، کاملاً واقعی و جدی است» و این تهدید را «خطر واضح و حاضر» خواند.

او با یادآوری تجربیات پیشین در تاریخ پرتشنج دو کشور، افزود که پاکستان بارها با تهدیدهای مشابه مواجه شده و اکنون نیز این امکان وجود دارد که بار دیگر منطقه در مسیر تقابل استراتژیک حرکت کند. سخنان او در پاسخ به عملیات اخیر ارتش هند مطرح شد که در آن، بنا بر اعلام مقامات هندی، چندین پایگاه ادعائی «تروریستی» در داخل خاک پاکستان هدف حمله قرار گرفت و دست‌کم ۱۰۰ نفر در این حملات کشته شدند.

تنش‌های فعلی، از یک حادثه مرگبار در کشمیر آغاز شد؛ منطقه‌ای مورد مناقشه که از دیرباز میان هند و پاکستان تقسیم شده اما هر دو کشور مدعی مالکیت کامل آن هستند. هند، پاکستان را به حمایت از شورشیان کشمیری متهم کرده و در پاسخ، عملیاتی گسترده به نام «سندور» را در خاک پاکستان به اجرا گذاشته است. این اقدام، به تبادل گسترده آتش، نقض مکرر آتش‌بس، و حتی استفاده از پهپادها و راکت‌ها در مرزهای دو کشور منجر شده است.

تحلیل کارشناسان بین‌المللی: خطری مهارپذیر یا آتشی زیر خاکستر؟

با بالا گرفتن بحران، اندیشکده‌های معتبر بین‌المللی به بررسی احتمال وقوع یک جنگ هسته‌ای - به‌ویژه از نوع «محدود» - میان این دو قدرت اتمی پرداخته‌اند. آن‌ها با اشاره به پیچیدگی دکترین‌های نظامی، شرایط سیاسی داخلی و خلأ دیپلماتیک موجود، هشدار می‌دهند که اگرچه وقوع یک جنگ هسته‌ای فراگیر بعید به نظر می‌رسد، اما اشتباه محاسباتی یا تشدید تصادفی می‌تواند منطقه را به سوی فاجعه‌ای بی‌بازگشت سوق دهد.

اندیشکده‌های اروپایی: بازدارندگی شکننده در شرایط بی‌ثبات

شورای روابط خارجی اروپا (ECFR) بر این باور است که بازدارندگی هسته‌ای متقابل، تاکنون مانع از جنگ تمام‌عیار شده، اما درگیری‌های محدود می‌توانند به دلیل فقدان کانال‌های ارتباطی اضطراری، به سرعت از کنترل خارج شوند. نمونه‌ای از این هشدار در بحران سال ۲۰۱۹ بالاکوت دیده شد، که در آن، تنش‌ها تا مرز برخورد هسته‌ای پیش رفت. شورای اروپایی نگران است که در وضعیت فعلی، با حواس‌پرتی قدرت‌های جهانی در بحران‌هایی چون اوکراین، فقدان میانجی‌گری مؤثر می‌تواند زمینه‌ساز تشدید بی‌سابقه باشد.

مؤسسه بین‌المللی مطالعات ستراتیژیک (IISS) نیز با تحلیل دکترین‌های هسته‌ای دو کشور، معتقد است که دکترین «اولین استفاده» پاکستان و در مقابل، دکترین «عدم استفاده اول اما تلافی گسترده» هند، تعادلی ناپایدار ایجاد کرده است. این نهاد هشدار می‌دهد که استفاده از سلاح‌های هسته‌ای تاکتیکی در پاسخ به حملات متعارف، احتمال درگیری هسته‌ای محدود را واقعی‌تر از همیشه کرده است.

SIPRI، اندیشکده صلح استکهلم، نیز در گزارش‌های خود، به رقابت فزاینده تسلیحاتی، نبود توافقات کنترل تسلیحات و توسعه فناوری راکتی در دو کشور اشاره کرده و می‌نویسد: «در غیاب سازوکارهای کاهش خطر، حتی برخوردهای کوچک نیز می‌توانند جرقه فاجعه‌ای جهانی باشند.»

تحلیل‌های روسی: معادله‌ای پیچیده با نقش چین و رقابت منطقه‌ای

مؤسسه کارنگی مسکو و مؤسسه مطالعات شرق آکادمی علوم روسیه، ضمن اشاره به نقش چین و امریکا در تحولات جنوب آسیا، تأکید دارند که درگیری هسته‌ای در این منطقه، علاوه بر آسیب‌های منطقه‌ای، تأثیرات ژئوپلیتیکی جهانی نیز خواهد داشت. تحلیل‌گران روس معتقدند که پاکستان، با احساس تهدید جدی نسبت به تمامیت ارضی‌اش، ممکن است زودتر از هند به سمت استفاده از سلاح‌های هسته‌ای حرکت کند، به‌ویژه اگر از حمایت سیاسی و فنی چین احساس اطمینان کند.

این اندیشکده‌ها بر این نکته تأکید دارند که توازن قدرت شکننده در منطقه، با هر حرکت تحریک‌آمیز یا پاسخ پیش‌بینی‌ناپذیر، می‌تواند به فروپاشی بازدارندگی بینجامد.

دیدگاه چینی: حفاظت از منافع اقتصادی و ثبات منطقه‌ای

برای اندیشکده‌های چینی مانند مؤسسه مطالعات بین‌المللی چین (CII) و دانشگاه تسینگ‌هوا، مسأله اصلی، نه تنها امنیت منطقه‌ای بلکه ثبات در مسیر پروژه‌های بزرگ زیرساختی مانند کریدور اقتصادی چین-پاکستان (CPEC) است. آن‌ها

معتقدند که هرگونه جنگ، به‌ویژه از نوع هسته‌ای، این پروژه‌ها را به خطر خواهد انداخت و بیجینگ را وادار به دخالت فعال‌تر دیپلماتیک خواهد کرد.

تحلیل‌های امریکایی: تهدیدی ساختاری در نبود دیپلماسی

در سوی دیگر، اندیشکده‌هایی چون بروکینگز، شورای روابط خارجی امریکا (CFR) و CSIS بارها هشدار داده‌اند که ساختار بازدارندگی میان هند و پاکستان بشدت شکننده است. آن‌ها ضعف کانال‌های ارتباطی، افزایش ملی‌گرایی در هر دو کشور، و فقدان مکانیسم‌های حل اختلاف را از دلایل عمده افزایش احتمال تشدید درگیری می‌دانند. CSIS. در پروژه تحقیقاتی «ریسک‌های هسته‌ای» خود، تأکید می‌کند که حتی استفاده محدود از سلاح‌های هسته‌ای در میدان نبرد می‌تواند پیامدهایی فراتر از مرزهای هند و پاکستان داشته باشد، از اختلال در بازارهای جهانی انرژی گرفته تا بحران انسانی گسترده.

رخداد‌های میدانی: مسیر خطرناکی که آغاز شده است

همزمان با تحلیل‌های نظری، شواهد میدانی نیز نشان از تشدید قابل توجه درگیری‌ها دارند. ارتش هند اعلام کرده که ارتش پاکستان پنجشنبه شب و بامداد جمعه با استفاده از پهپاد و سایر تجهیزات نظامی، حملاتی به مواضع مرزی هند انجام داده که با واکنش تند نیروهای هندی روبه‌رو شده است. ارتش هند اعلام کرد که این حملات «به طور مؤثر دفع شدند» و «نقض‌های آتش‌بس با قوه قهریه پاسخ داده خواهد شد». اگرچه هنوز جزئیاتی درباره خسارات و تلفات احتمالی اعلام نشده، اما به‌وضوح مشخص است که درگیری‌ها وارد مرحله‌ای تازه و خطرناک شده‌اند. وقایعی که در ابتداء به‌عنوان پاسخ متعارف به یک حمله در کشمیر آغاز شد، اکنون می‌تواند منطقه را تا آستانه درگیری هسته‌ای پیش ببرد.

هشدارها را باید جدی گرفت، پیش از آن‌که دیر شود

بر اساس جمع‌بندی تحلیل‌های اندیشکده‌ها، واقعیت امروز این است که خطر وقوع جنگ هسته‌ای میان هند و پاکستان، هرچند در سطح گسترده ممکن است بعید به نظر برسد، اما خطر وقوع یک درگیری هسته‌ای محدود به هیچ‌وجه غیرواقعی نیست. شرایط سیاسی، نبود کانال‌های مؤثر دیپلماتیک، رقابت تسلیحاتی و تشدید تنش‌ها در میدان، همگی به سمت سناریوی هشداردهنده حرکت می‌کنند.

بشریت و نیروهای مخالف جنگ، فارغ از میزان واقعی بودن این تهدید، باید هرگونه هشدار در زمینه خطر جنگ هسته‌ای را جدی بگیرند. تاریخ بارها نشان داده است که چشمپوشی از نشانه‌های بحران، تنها به هزینه‌های سنگین و غیرقابل جبران منجر می‌شود. اکنون زمان آن است که جامعه جهانی، دیپلمات‌ها، فعالان صلح و نهادهای مردمی وارد عمل شوند و پیش از آن‌که فاجعه‌ای رخ دهد، زمینه‌های آن را از بین ببرند.

جمعه ۱۹ اردیبهشت - ثور - ۱۴۰۴